

ADVIES RAPPORTAGE

TUSSENTIJDSE EVALUATIE IMPLEMENTATIE VERANDERENDE WERKWIJZEN PROVINCIALE STATEN VAN ZEELAND

PRESIDIUM 12 JULI 2021

Eindadvies Agendacommissie
Voorzitter Agendacommissie en Statengriffier
Middelburg, 5 juli 2021

TUSSENTIJDSE EVALUATIE VERANDERENDE WERKWIJZEN PROVINCIALE STATEN

INHOUDSOPGAVE

- 1. Inleiding - 4
 - 1.1. Veranderende werkwijzen in een veranderende context - 4
 - 1.2. Doel - 4
 - 1.3. Uitgangspunten - 5
 - 1.4. Acties - 5
 - 1.4.1 Wijzigingen in werkwijzen - 5
 - Spoor 1 Strategische Opgaven - 6
 - Spoor 2 Grote Projecten - 7
 - Spoor 3 Reguliere Beleidsopgaven - 8
 - 1.4.2 Wijzigingen in commissies - 8
 - Instellen van Commissie Strategische Opgaven - 8
 - Instellen van Agenda Commissie - 9
 - Evenredige verdeling onderwerpen over reguliere Commissies - 10
 - Parallele Sessies - 10
 - Burgercommissieleden - 11
 - Stemmingen in Provinciale Staten - 11
- 2. Veranderende werkwijzen in een veranderende context - 12
 - 2.1 Tussentijdse evaluatie - 12
 - 2.2 Deskresearch, vragenlijst, diepte interviews - 12
- 3. Veranderende werkwijzen in praktijk gebracht - 13
 - 3.1 Algemene Conclusie - 13
 - 3.2 Handelingsperspectieven voor doorontwikkeling - 13
 - 3.2.1 Spoor 1 Strategische Opgaven in de praktijk - 13
 - *Strategische opgavencyclus in perspectief - 14*
 - *Richting geven middels wensen en bedenkingen in perspectief - 14*
 - 3.2.2 Spoor 2 Grote Projecten in de praktijk - 15
 - *Grote projecten cyclus in perspectief - 15*
 - 3.2.3 Spoor 3 Reguliere beleidsopgaven in de praktijk - 16
 - *Reguliere beleidscyclus in perspectief - 16*
 - 3.2.4 Informatieve hulpmiddelen in de praktijk - 16
 - *-Informatie in perspectief - 16*
 - 3.2.5 Commissie Strategische Opgaven in de praktijk - 17
 - *Commissie Strategische Opgaven in perspectief - 17*
 - 3.2.6 Agenda Commissie in de praktijk - 18
 - *Agenda Commissie in de perspectief - 18*
 - 3.2.7 Evenredige verdeling onderwerpen over reguliere commissies in de praktijk - 19
 - *Evenredige verdeling onderwerpen in perspectief - 19*
 - 3.2.8 Parallele sessies in de praktijk - 19
 - *Parallele sessies in perspectief -19*
 - 3.2.9 Burgercommissieleden in de praktijk - 20
 - *Burgercommissieleden in perspectief - 20*
 - 3.2.10 Stemmingen in Provinciale Staten in de praktijk - 20

4. Nawoord - 21

Bijlagen:

Bijlage 1 Besluit Provinciale Staten van Zeeland 28 maart 2019 - 22

Bijlage 2 Leeswijzer strategische opgaven - 24

Bijlage 3 Vragenlijst – separaat

1. INLEIDING

1.1 VERANDERENDE WERKWIJZEN IN EEN VERANDERENDE CONTEXT

Op 28 maart 2019 hebben Provinciale Staten kennis genomen van het “*Advies Veranderende Werkwijzen Provinciale Staten Zeeland*” van het Presidium en besloten tot veranderende werkwijzen. Om hieraan invulling te geven hebben Provinciale Staten een aantal wijzigingen in werkwijzen en instituties doorgevoerd.

Op 7 juni 2019 is in Provinciale Staten het Coalitieakkoord “*Samen verschil maken*” gepresenteerd. In het akkoord is doorgepakt op het besluit van Provinciale Staten om volgens drie beleidssporen met veranderende werkwijzen te werken. Er wordt in uitvoeringsprogramma’s gewerkt aan staand beleid met nieuwe accenten, alsmede in grote projecten die al waren ingezet of erbij zijn gekomen. Het politieke accent ligt echter op een strategische agenda van Zeeland met vijf grote opgaven die de agenda domineren en waarop via netwerksturing de samenwerking en het samenspel met andere partijen wordt gezocht: energietransitie, klimaatadaptatie, slimme mobiliteit, ruimtelijke kwaliteit en zichtbaar Zeeland. Vorig jaar is er nog een zesde opgave stikstof bij gekomen.

Voor al deze vraagstukken geldt dat de provincie er wel opvattingen over heeft maar niet alleen aan het roer staat of alleen het antwoord kan geven. Hiervoor is netwerksturing volgens de “veranderende werkwijzen” die Provinciale Staten hebben vastgesteld de aangewezen weg. Een dergelijke werkwijze vergt een ander samenspel tussen Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten. Essentie is dat de maatschappelijke opgave centraal staat. De netwerkpartners coördineren daarin op basis van vrijwilligheid hun gezamenlijke inzet en werken samen “van buiten naar binnen” aan een vraagstuk. Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten passen hierbij de veranderende werkwijzen toe vanuit het adagium “leren door doen”.

Daarbij onderkennen Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten vanuit hun onderscheidende rollen en verantwoordelijkheden een drietal sturingsprincipes om te komen tot functiegericht samen “werken, organiseren en investeren” en ‘makelen en schakelen’ in vitale netwerken:

- expliciteren (expliciet kiezen voor netwerksturing)
- institutionaliseren (werkwijzen en procedures die daarbij passen)
- reflecteren (regelmatig bezinnen tussen Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten over de werkwijzen en het samen zoeken naar eventuele verbeteringen).

1.2 DOEL

Volgens het Statenvoorstel Veranderende Werkwijzen d.d. 28 maart 2019 willen Provinciale Staten het volgende bereiken:

- Provinciale Staten zó positioneren dat ze haar volksvertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende rol optimaal kan uitvoeren in een veranderende maatschappelijke context.
- De instituties zó inrichten dat de verschillende werkwijzen bij beleidsvorming goed tot hun recht komen en Provinciale Staten meer tijd hebben voor de volksvertegenwoordigende rol.

1.3 UITGANGSPUNTEN

Volgens het Statenvoorstel Veranderende Werkwijzen d.d. 28 maart 2019 kunnen Provinciale Staten zien of alles bereikt is als de voorgestelde wijzigingen in werkwijzen en vergaderstructuur van Provinciale Staten er toe leiden dat:

- De volksvertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende rollen die aan Provinciale Staten zijn toebedeeld zodanig worden uitgevoerd dat er invulling wordt gegeven aan de onderscheidende duale rollen van Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten
- Provinciale Staten regie kunnen voeren, (mede)richting kunnen bepalen en vooraf (ex-ante) en achteraf (ex-post) kunnen monitoren op met elkaar samenhangende provinciale strategische (middel)lange termijn opgaven.
- De nieuwe werkwijzen en vergaderstructuur eraan bijdragen dat de vergaderingen van Provinciale Staten levendiger zijn en uitnodigen tot debat en interactie.
- Provinciale Staten de drie gewenste beleidssporen (strategische opgaven, grote projecten, reguliere beleidsopgaven), de daarbij passende werkvormen en sturing alsmede het BOB model (beeldvormend, oordeelsvormend, besluitvormend) meer herkenbaar terug zien in de agendering.
- De aangepaste werkwijzen en vergaderstructuur Provinciale Statenleden meer ruimte en tijd bieden om de volksvertegenwoordigende rol in de samenleving te vervullen.

1.4 ACTIES

Om invulling te geven aan de veranderende werkwijzen en vergaderstructuur hebben Provinciale Staten op 28 maart 2019 tot een aantal wijzigingen in werkwijzen en instituties besloten, die zijn doorgevoerd in deelbesluiten.

1.4.1 WIJZIGINGEN IN WERKWIJZEN

Deelbesluit 1.a. Werk volgens drie beleidssporen en volg hiervoor het “Advies Veranderende Werkwijzen”, waarin een deel van de werkvormen aansluit bij de bestaande aanpak van Provinciale Staten

Spoor 1: Strategische Opgaven Provinciale Staten;

Spoor 2: Grote Projecten;

Spoor 3. Reguliere Beleidsopgaven;

Deelbesluit 1.e. Deel na de verkiezingen omwille van het houden van focus volgens de in het “Advies Veranderende Werkwijzen Provinciale Staten Zeeland” genoemde criteria drie tot vijf strategische opgaven voor de (middel)lange termijn toe aan de Strategische Opgaven Agenda van Provinciale Staten en daarmee aan de Commissie Strategische Opgaven van Provinciale Staten;

Deelbesluit 1.i. Neem kennis van het essay “Expliciete politiek. Politiek en netwerksturing in de provincie Zeeland” (NSOB, maart 2019). Gebruik de volgens het “Advies Veranderende Werkwijzen” door Provinciale Staten onderkende drie beleidssporen en werkvormen, alsmede de in het NSOB essay verworven inzichten om de veranderende werkwijzen (waaronder netwerksturing) in de provincie Zeeland verder te ontwikkelen. Laat de Advieswerkgroep Veranderende Werkwijzen Provinciale Staten hier middels een “leren door doen” aanpak over reflecteren en adviseren.

Voor het aansturen van maatschappelijke opgaven kiezen Provinciale Staten welke wijze van aansturing het meest geëigend is. Hierbij wordt gebruik gemaakt van drie beleidsvormen:

- Spoor 1 Strategische Opgaven
- Spoor 2 Grote Projecten
- Spoor 3 Reguliere Beleidsopgaven

i. SPOOR 1 STRATEGISCHE OPGAVEN ¹

Toelichting

Provinciale Staten werken sinds maart 2019 met een eigen Strategische Opgaven Agenda. Deze agenda bevat drie tot vijf strategische opgaven voor de (middel)lange termijn. Strategische Opgaven zijn maatschappelijke opgaven die bestuurlijk complex zijn en lenen zich veelal goed voor:

- een interactieve procesaanpak met het netwerk;
- communicatie en informatie passend bij burgerparticipatie en overheidsparticipatie;
- systematisch en/of tussentijds (laten), monitoren, bijsturen en vooraf (ex-ante) en achteraf (ex-post) onderzoeken van waardering voor processen, proeftuinen en initiatieven met/door derden

De Strategische Opgaven van de Strategische Opgaven Agenda van Provinciale Staten worden niet in één van de vaste commissies Ruimte, Economie of Bestuur behandeld, maar in een gecombineerde (thematische) Commissie Strategische Opgaven.

Op deze strategische opgaven leggen Provinciale Staten de focus. Op basis van (een deel) van de volgende criteria wordt vastgesteld of een maatschappelijk vraagstuk een opgave voor de Strategische Opgaven Agenda van Provinciale Staten is:

- Bestuurlijk complex en onontgonnen terrein met groot politiek-bestuurlijk afbreukrisico;
- Grote impact op de Zeeuwse samenleving;
- Behoefte aan integrale sturing ten behoeve van externe en interne samenhang;
- Multidisciplinair, programma-, portefeuille- en commissie overstijgend;
- Onverwacht vraagstuk van strategisch belang; □ Ingrijpende wijziging van rijksbeleid;
- Meerjarig.

Zo kunnen Provinciale Staten een duidelijke focus kiezen en grip houden op de koers van de provincie Zeeland.

Strategische Opgaven Agenda Provinciale Staten

Strategische Opgaven worden aangestuurd aan de hand van de ‘opgaven cyclus: agenderen, richting geven, kaders stellen, controleren, evalueren’. In de onderstaande tabel worden verschillende stappen in een opgavencyclus weergegeven.

Bij Strategische Opgaven moet er rekening mee worden gehouden dat de beleidstappen elkaar niet altijd successievelijk opvolgen, maar deels cyclisch of herhalend kunnen zijn. Dat wil zeggen dat de hieronder voorgestelde fasen elkaar niet persé logisch opvolgen.

Provinciale Staten moeten zich ervan bewust zijn, dat zij gedurende de opgavencyclus meerdere rollen vervullen en de rollen gedurende het proces kunnen wijzigen, bijvoorbeeld

¹ *Strategische opgaven zie vraag 1 t/m 6 vragenlijst en separate leeswijzer.*

wanneer er een nieuwe beleidsfase aanvangt of er tussentijds door medeoverheden en/of partijen wordt geïntervenieerd.

Dit vergt inzicht in de diverse rollen en de samenhang der dingen om te kunnen duiden en tijdig te kunnen (bij)sturen. De opgavencyclus² ziet er als volgt uit:

Doel	Agendering	Richting geven	Kaders stellen	Controleren	Evaluëren
Opgavencyclus Vorm	Notitie netwerksturing Inclusief rollen en krachtenveld-analyse (Statenvoorstel)	Hoofdlijnen notitie of Richtingen notitie (Statenvoorstel) Slimme mobiliteit Zichtbaar Zeeland	(Opgaven) voorstel (Statenvoorstel) Ruimtelijke kwaliteit	(Tussen) rapportage Energie transitie (Actieve informatie) of (Statenvoorstel)	Evaluatie-rapport (Actieve informatie) of (Statenvoorstel)
Rollen Provinciale Staten	Stemmen in met start en aanpak proces en de PS rollen in het proces Stikstof	PS geven advies en bedenkingen en stellen op basis van alternatieven en/of scenario's tussentijdse opgavenkoers vast	PS stellen formele opgaven kader vast Klimaat adaptatie	PS nemen (tussentijds) kennis van het uitgevoerde bestuur en beoordelen (tussentijds) en stellen zo nodig (tussentijds) kaders bij	PS nemen kennis van resultaten en beoordelen en stellen zo nodig kaders bij

ii SPOOR 2 GROTE PROJECTEN ³

Toelichting

Grote projecten worden aangestuurd aan de hand van het 'kader grote projecten'. Voor de aansturing van grote projecten zijn er afspraken gemaakt over de wijze van sturing en beheersing door Provinciale Staten. Doel hiervan is Provinciale Staten beter in positie te brengen voor de uitvoering van hun kaderstellende en controlerende rol.

Om te bepalen of een opgave onder het kader grote projecten valt, is een adviesmodel opgesteld met de volgende variabelen:

- Doorlooptijd
- Imago
- Kosten van het project
- Politieke gevoeligheid
- Bestuurslaag waar het project invloed op heeft
- Mate van bestuurlijke complexiteit
- Ervaring met soortgelijke projecten

Op grond van dit model wordt een advies uitgebracht of een project klein, middel of groot is. Uiteindelijk is het aan Provinciale Staten om te bepalen of een project daadwerkelijk als groot wordt aangemerkt. Voor de aansturing van projecten wordt de volgende fasering gehanteerd:

- Initiatiefase: het idee
- Definitiefase: wat moet er gebeuren
- Ontwerpfase: hoe moet het gebeuren
- Voorbereiding: hoe moet het gemaakt worden

² Dit overzicht geeft de stand van zaken weer tot medio maart 2021. De leeswijzer Implementatie Strategische opgaven cyclus (zie Bijlage 2) geeft inzicht in de stappen die van 28 maart 2019 tot medio maart 2021 zijn gezet.

³ "Grote Projecten" zie vraag 7 t/m 11 vragenlijst.

- Realisatie: uitvoeren
- Nazorg: gebruiken en in stand houden

Er zijn vier momenten waarop door Provinciale Staten cruciale besluiten genomen worden over een groot project, namelijk bij elke fase overgang. Dit zijn niet alleen de momenten om de stand van zaken van het project op te nemen en het eindfase document op te stellen, maar ook om tussentijds opnieuw te kijken naar de fases die nog moeten komen.

Door middel van een startnotitie wordt de doelstelling van het project en het benodigde voorbereidingskrediet voorgelegd aan Provinciale Staten. De eerste besluiten hebben betrekking op het starten (van de volgende fase) van het project en het beschikbaar stellen van de daarvoor benodigde middelen, waaronder het krediet.

Dan volgt de kaderstelling waarbij Provinciale Staten de beheersaspecten van het project, het benodigde budget, de looptijd en de scope moeten goedkeuren. Daarna is het een bevoegdheid van Gedeputeerde Staten om het nader uitgewerkt projectplan vast te stellen. Provinciale Staten worden per kwartaal geïnformeerd over de stand van zaken van de grote projecten

De sturing en de voortgang worden in de regel besproken in de reguliere Statencommissies. Provinciale Staten kunnen er in gevallen die zich daarvoor lenen ook voor kiezen een groot project door middel van netwerksturing op te laten pakken.

iii SPOOR 3 REGULIERE BELEIDSOPGAVEN ⁴

Toelichting

Voor de reguliere beleidsopgaven wordt de traditionele beleidscyclus gevolgd waarbij in lijn met het BOB model met startnota, kadernota, beleidsnota, evaluatienota wordt gewerkt. Behandeling vindt in principe plaats in de reguliere Commissies. Provinciale Staten kunnen er in voorkomende gevallen toe besluiten dat ook een reguliere beleidsopgave door middel van netwerksturing wordt opgepakt.

1.4.2 WIJZIGINGEN IN COMMISSIES

Om invulling te geven aan de veranderende werkwijzen en vergaderstructuur hebben Provinciale Staten op 28 maart 2019 ook tot een aantal wijzigingen in commissies besloten.

INSTELLEN VAN COMMISSIE STRATEGISCHE OPGAVEN ⁵

Deelbesluit 1. d. Stel een Commissie Strategische Opgaven in voor de inhoudelijke behandeling van de Strategische Opgaven Agenda van Provinciale Staten en agendeer hierin met een vaste maandelijkse frequentie in gecombineerde thematische commissievergaderingen strategische commissie overstijgende opgaven.

Deelbesluit 1. e. Deel na de verkiezingen omwille van het houden van focus volgens de in het “Advies Veranderende Werkwijzen Provinciale Staten Zeeland” genoemde criteria drie tot vijf strategische opgaven voor de (middel)lange termijn toe aan de Strategische Opgaven Agenda van Provinciale Staten en daarmee aan de Commissie Strategische Opgaven van Provinciale Staten;

⁴ “Reguliere beleidsopgaven” zie vraag 12 t/m 16 vragenlijst

⁵ “Commissie Strategische Opgaven” zie vraag 17 t/m 19 vragenlijst.

Toelichting

Voor de inhoudelijke behandeling van de Strategische Opgaven van de Provinciale Staten Agenda voor de (middel)lange termijn is besloten dat het van belang is om deze niet in te delen in een vaste Commissie (Ruimte, Economie of Bestuur), maar afhankelijk van het thema in een gecombineerde Commissie Strategische Opgaven.

Deze commissie heeft in tegenstelling tot de reguliere Commissies een **thematisch** karakter. De Strategische Opgaven die hier behandeld worden, hebben het kenmerk dat ze **de thematiek van één of meerdere reguliere Commissies overstijgen** en worden met een vaste maandelijkse frequentie ingepland in de vergadercyclus. Om focus te houden op de strategische (middel)lange termijn gaat het om het kiezen van drie tot vijf strategische opgaven.

INSTELLEN VAN AGENDACOMMISSIE ⁶

Deelbesluit 1.c. Hef de Adviesgroep Agenda op en stel een Agendacommissie in die adviseert aan het Presidium over de (strategische) agenda van Provinciale Staten en codificeer de taken en bevoegdheden;

Deelbesluit 1.f. Hef de Werkgroep Duaal Functioneren en de Werkgroep Netwerksturing op en stel een Advieswerkgroep Veranderende Werkwijzen Provinciale Staten in die middels een “leren door doen aanpak” zorg draagt voor het door ontwikkelen van de veranderende werkwijzen zodat in de netwerksamenleving de volksvertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende rollen goed kunnen worden uitgevoerd;

Deelbesluit 1.i. Neem kennis van het essay “Expliciete politiek. Politiek en netwerksturing in de provincie Zeeland” (NSOB, maart 2019). Gebruik de volgens het “Advies Veranderende Werkwijzen” door Provinciale Staten onderkende drie beleidssporen en werkvormen, alsmede de in het NSOB essay verworven inzichten om de veranderende werkwijzen (waaronder netwerksturing) in de provincie Zeeland verder te ontwikkelen. Laat de Advieswerkgroep Veranderende Werkwijzen Provinciale Staten hier middels een “leren door doen” aanpak over reflecteren en adviseren.

Toelichting

Om Provinciale Staten beter in staat te stellen om de volksvertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende rollen te vervullen, is het belangrijk dat Provinciale Staten meer grip krijgen op en regie kunnen voeren over de eigen (strategische) agenda. Hiervoor is besloten een Agendacommissie in te stellen die onder meer belast is met:

- het bewaken van efficiënte en onderling uniforme werkwijzen van de commissies en het adviseren van het Presidium bij het opstellen van de agenda's.
- het bewaken van en adviseren over de strategische opgaven agenda van Provinciale Staten aan het Presidium.
- Het adviseren over verkorten en versnellen van beleidstrajecten en beleidscyclusen en creatief omgaan met de verschillende stappen in de beleidscyclus. Voorstellen doen over de vergaderorde behoort ook tot de mogelijkheden.

⁶ Agendacommissie, zie vraag 20 t/m 23 vragenlijst.

Het Presidium heeft in april 2019 géén voordracht gedaan voor de commissie Veranderende Werkwijzen Provinciale Staten en heeft de Agendacommissie gevraagd in het kader van de veranderende werkwijzen ook te reflecteren en adviseren over de “leren door doen” aanpak. Om effectief te kunnen werken wordt de agendacommissie ondersteund door de statengriffier (of een plaatsvervanger), een commissiegriffier, een statenadviseur en de secretaris (of een plaatsvervanger).

De Agendacommissie komt iedere vergadercyclus in de week voorafgaand aan de eerste Commissie (gecombineerde (thematische) Commissie Strategische Opgaven, Commissie Ruimte, Commissie Economie of Commissie Bestuur) en na de laatste Commissie voorafgaand aan het Presidium samen.

EVENWICHTIGE VERDELING ONDERWERPEN OVER REGULIERE COMMISSIES ⁷

Deelbesluit 1. g. Verdeel na de verkiezingen onderwerpen evenwichtig over de reguliere Commissies (Economie, Ruimte Bestuur) en overweeg een eventuele verandering van naamgeving die aansluit bij de inhoudelijke thematiek van de Commissies;

Deelbesluit 1.h. Stel tevens een Auditcommissie, een Commissie Integriteit, een Werkgeverscommissie en een Programmaraad Rekenkamer in.

Toelichting

Het Presidium heeft in april 2019 -naast de gebruikelijke mandaten van de Auditcommissie, Commissie Integriteit, Werkgeverscommissie, Programmaraad Rekenkamer en Driemanschap Rekenkamer- géén onderwerpen toegedeeld aan de drie reguliere vaste Commissies Economie, Ruimte en Bestuur rekening houdend met een evenwichtige verdeling tussen de Commissies.

PARALLELE SESSIES ⁸

Deelbesluit 1.i. Speel meer tijd vrij op de statendagen voor het vervullen van de volksvertegenwoordigende rol door bijeenkomsten en Commissies parallel te plannen;

Toelichting

Om meer tijd te maken voor de volksvertegenwoordigende rol wordt op de Statendagen tijd vrij gespeeld door - indien het praktisch haalbaar is- bijeenkomsten en Commissies parallel te organiseren. Dit vraagt een goede organisatie en afstemming van woordvoerderschappen in de fracties en afstemming met leden van GS en de griffie. Er worden maximaal twee sessies naast elkaar georganiseerd. De vrijgespeelde tijd kan benut worden voor het vervullen van de volksvertegenwoordigende rol bij de Strategische Opgaven Agenda en het organiseren van gezamenlijke en/of door de eigen fractie georganiseerde werkbezoeken.

BURGERCOMMISSIELEDEN ⁹

⁷ “Evenwichtige verdeling onderwerpen over commissies” zie vraag 24 t/m 28 vragenlijst.

⁸ “Parallel vergaderen” zie vraag 29 t/m 30 vragenlijst.

⁹ “Burgercommissieleden” zie vraag 31 t/m 32 vragenlijst.

Deelbesluit 1. j. Laat per fractie maximaal één burgercommissielid benoemen;

Toelichting

Iedere politieke partij krijgt de mogelijkheid om maximaal één burgercommissielid voor te dragen voor benoeming. Kleine fracties worden zo in staat gesteld om bij iedere bijeenkomst vertegenwoordigd te zijn. Dit kan helpen om informatie te vergaren voor de besluitvormende fase. Ook krijgen fracties op deze manier de mogelijkheid om een fractievolger kennis te laten maken met het werk als Statenlid. Overweging om het aantal burgercommissieleden te beperken is dat dit beter past bij representatieve politieke vertegenwoordiging op beeldvormende en oordeelsvormende bijeenkomsten.

STEMMINGEN IN PROVINCIALE STATEN

Deelbesluit 1. k. Laat stemmingen over behandelstukken op een centraal moment plaatsvinden. Evalueer deze wijziging eind 2019.

Toelichting

Stemmingen over behandelstukken vinden op een centraal moment plaats. Voordeel van deze werkwijze is dat partijen de mogelijkheid krijgen om te overleggen in de wandelgangen. Hierdoor kunnen eventuele schorsingen over moties en amendementen worden voorkomen. Door op één vast moment te stemmen, hoeven Provinciale Statenleden niet voortdurend aanwezig te zijn. Deze wijziging wordt in 2019 nog geëvalueerd.¹⁰

¹⁰ Tussentijdse evaluatie van dit onderdeel is door Presidium opgeschort tot begin 2022.

2. VERANDERENDE WERKWIJZEN IN EEN VERANDERENDE CONTEXT

2.1 TUSSENTIJDSE EVALUATIE

Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten zijn dit proces in 2019 gezamenlijk ingegaan om vanuit een “leren door doen” aanpak in een dynamische snel veranderende omgeving binnen de wettelijke kaders te zoeken naar het optimale samenspel dat recht doet aan ieders rollen en verantwoordelijkheden.

Vanuit de met elkaar onderschreven “leren door doen” aanpak is door Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten op een eerste Heidag op 23 augustus 2019 gezamenlijk gereflecteerd over een Strategische Opgaven Agenda provincie Zeeland. De uitkomsten hiervan zijn verwerkt in de Zomernota 2019 “*Samen verschil maken in Zeeuwse opgaven*” die op 15 november 2019 door Provinciale Staten is vastgesteld.

Daarna is er vanuit de diverse rollen en verantwoordelijkheden hard gewerkt en zijn er nog diverse momenten van reflectie geweest. Hoewel de coronapandemie de flexibiliteit en variëteit aan werkwijzen al meer dan een jaar op scherp zet, is het goed na twee jaar samenspel de toepassing van de veranderende werkwijzen tussentijds tegen het licht te houden en te kijken hoever we zijn om ervan te leren en op de ingeslagen weg door te pakken.

Daarom heeft de voorzitter van Provinciale Staten in overleg met het Presidium de Agendacommissie verzocht de tussentijdse evaluatie ter hand te nemen. En advies uit te brengen over het doorgaan met het toepassen van de veranderende werkwijzen en mogelijke verbeterpunten uit de tussentijdse evaluatie erbij te betrekken.

2.2 DESKRESEARCH, VRAGENLIJST, DIEPTE INTERVIEWS

De tussentijdse evaluatie is tot stand komen met behulp van deskresearch, vragenlijsten en diepte interviews. Hiervoor is de configuratiebenadering aangewend. Uitgangspunt van de voor de tussentijdse evaluatie toegepaste configuratiebenadering is dat leden van Provinciale Staten en van Gedeputeerde Staten vanuit een eigen gezichtspunt naar situaties kijken. Dit komt tot uiting in de resultaten van de tussentijdse evaluatie.

Het is een momentopname op basis van de beantwoording van door individuele Statenleden ingevulde vragenlijsten en met PS fracties en GS gevoerde diepte interviews. Met het resultaat kunnen we met elkaar ons voordeel doen.

De resultaten van de tussentijdse evaluatie implementatie veranderende werkwijzen zijn in deze adviesrapportage in veralgemeniseerde vorm gepresenteerd. De rapportage wordt afgesloten met een algemene conclusie en handelingsperspectieven.

3. VERANDERENDE WERKWIJZEN IN PRAKTIJK GEBRACHT

3.1 ALGEMENE CONCLUSIE

Twee jaar na invoering is een goed moment gebleken om de veranderende werkwijzen in praktijk gebracht tussentijds te evalueren om te reflecteren en ervan te kunnen leren. Ondanks de beperkingen die de coronapandemie ons heeft opgelegd, heeft de persoonlijke wijze van benadering van Statenleden met individuele vragenlijsten en diepte interviews met fracties en de leden van Gedeputeerde Staten zeker bijgedragen aan de hoge response.

De tussentijdse evaluatie is uitgevoerd door de voorzitter van de Agendacommissie en de Statengriffier met ondersteuning van een medewerker van de Statengriffie. Er zijn 36 statenleden die een vragenlijst hebben ingevuld. De ingevulde vragenlijsten zijn aangewend om met Statenleden en Burgercommissieleden van 12 fracties alsmede de leden van Gedeputeerde Staten diepte interviews te voeren¹¹

De tussentijdse evaluatie leert ons dat de veranderende werkwijzen door Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten vanuit ieders rol en verantwoordelijkheid binnen de wettelijke kaders volop in praktijk worden gebracht en levert ook aanknopingspunten op voor verbetering.

Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten onderkennen vanuit hun onderscheidende rollen en verantwoordelijkheden de drie sturingsprincipes om te komen tot functiegericht samen “werken, organiseren en investeren” en ‘makelen en schakelen” in vitale netwerken:

- expliciteren (expliciet kiezen voor netwerksturing)
- institutionaliseren (werkwijzen en procedures die daarbij passen)
- reflecteren (regelmatig bezinnen tussen Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten over de werkwijzen en het samen zoeken naar eventuele verbeteringen).

De handelingsperspectieven in deze rapportage kunnen worden aangewend om de veranderende werkwijzen verder toe te blijven passen. En vanuit “leren door doen” in een dynamische snel veranderende omgeving over de doorontwikkeling ervan op gezamenlijke Heidagen van Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten periodiek te reflecteren.

3.2 HANDELINGSPERSPECTIEVEN VOOR DOORONTWIKKELING

3.2.1 SPOOR 1 STRATEGISCHE OPGAVEN IN DE PRAKTIJK

Provinciale Staten hebben in de afgelopen twee jaar onder meer stukken over de volgende strategische opgaven behandeld:

- Energietransitie**
- Klimaatadaptatie**
- Ruimtelijke kwaliteit (omgevingsvisie)**
- Slimme mobiliteit**
- Zichtbaar Zeeland**
- Stikstof**

Daarbij is (een deel van) de opgavencyclus doorlopen: agenderen (PS stemmen in met aanpak proces en PS rollen in proces), richting geven (PS geven wensen en bedenkingen),

¹¹ 50Plus, PvdD, D66, CU, VVD, SP, PvdA, FVD, GL, CDA, ProZeeland, SGP.

kaderstellen (PS stellen formele kader vast), controleren (PS nemen (tussentijds) kennis van uitgevoerde bestuur en stellen zo nodig (tussentijds) kaders bij, evalueren (PS nemen kennis van resultaten, beoordelen en stellen zo nodig kaders bij).

Strategische opgavencyclus in perspectief

Statenleden onderstrepen dat het debat over het ‘van buiten naar binnen’ samen met netwerkpartners maken van strategisch beleid aan kwalitatieve kracht kan winnen als bij de cyclische proces- en netwerkaanpak:

- Een notitie netwerksturing wordt voorzien van een krachtenveldanalyse die regelmatig wordt bijgesteld (agenderen);
- Een richtingennotitie wordt voorzien van een samenvatting (1 à 2 A4) met alternatieven en/of scenario's op basis waarvan PS wensen en bedenkingen op hoofdlijnen kunnen geven (richting geven);
- Een opgavenvoorstel wordt voorzien van een samenvatting (1 à 2 A4), (meetbare) parameters en een paragraaf waarin de integrale samenhang met andere (middellange termijn) opgaven is uitgewerkt (kaderstellen);
- Tussentijds informeren en bijsturen wordt gefaciliteerd met (meetbare) parameters, beleidsmonitors en benchmarks (controleren).
- Leren door doen wordt gefaciliteerd door vooraf (ex-ante) en achteraf (ex-post) onderzoeken van waardering voor processen, proeftuinen en initiatieven met/door derden (evalueren)

Richting geven middels wensen en bedenkingen in perspectief

Statenleden ervaren het richting geven met wensen en bedenkingen als een moeilijke stap in de cyclische netwerksturing en duiden het als een groeiproces dat met de “leren door doen aanpak” qua samenspel vanuit ieders rol en verantwoordelijkheid nog verder ontwikkeld kan worden. Provinciale Staten geven in een brief wensen en bedenkingen aan Gedeputeerde Staten die deze meenemen in het netwerk bij de verdere uitwerking van het opgavenvoorstel.

Aan deze richtinggevende debatten liggen uitgebreide richtingennotities ten grondslag, waarin tot nu toe géén samenvatting met alternatieven en/of scenario's is opgenomen. Het vervolmaken van deze stap kan Statenleden helpen het debat meer op hoofdlijnen te voeren en niet in details te verzanden.

De door de commissievoorzitter op basis van het gevoerde debat in consensus getrokken conclusies worden door de Statengriffie in samenwerking met de organisatie uitgewerkt in een brief met wensen en bedenkingen van PS aan GS. Statenleden hebben waardering voor deze werkzaamheden en hebben waargenomen dat de kwaliteit van de brieven zich in de goede richting ontwikkelt.

Men schrijft dit onder meer toe aan een langzame verbetering van de kwaliteit van het debat. Ook al brengt men nog regelmatig details en politieke stokpaardjes in. Het tussentijds samenvatten tijdens het debat door de commissievoorzitter voorafgaand aan het conclusies trekken is hierin ook een goede ontwikkeling.

Niettemin onderstreept men dat woordvoering op hoofdlijnen nog aan kracht kan winnen. Wensen en bedenkingen zouden eigenlijk “amendementwaardig” moeten zijn om ingebracht te worden. Een richtingennotitie met een samenvatting met alternatieven en/of scenario's op basis waarvan PS wensen en bedenkingen op hoofdlijnen kunnen geven kan daarbij helpen.

Ook waarden Statenleden het als bij de cyclische overgang naar kaderstellen inzichtelijk is wat er in het netwerk met hun richtinggevende “wensen en bedenkingen” is gebeurd.

Tot slot hecht men eraan dat richting geven met wensen en bedenkingen exclusief wordt toegepast in de cyclische netwerksturing van strategische opgaven. En niet wordt verheven tot instrument dat ook telkenmale wordt aangewend voor regulier beleid.

De leden van GS geven als alternatief in overweging om de door de commissievoorzitter op basis van het debat in consensus getrokken conclusies door de organisatie in samenwerking met de Statengriffie uit te laten werken in een bijlage met wensen en bedenkingen. Deze bijlage kan bij de richtingennotitie worden gevoegd en aan PS worden voorgelegd ter toetsing. Dit in plaats van een brief van PS aan GS die de Statengriffie nu in samenwerking met de organisatie opstelt.

3.2.2 SPOOR 2 GROTE PROJECTEN IN DE PRAKTIJK

Provinciale Staten hebben in de afgelopen twee jaar onder meer stukken over de volgende grote projecten behandeld:

- Natuurpakket Westerschelde (NPW)**
- Sanering voormalig Thermphos terrein**
- N62 (in 2020 afgesloten als groot project)**
- Waterdunen**
- Marinierskazerne (in 2020 afgesloten)**
- Zanddijk-Molendijk**
- Zeeuws Deltaplan Zoet Water (in 2019 benoemd als groot project)**
- Traverse Kapellebrug (in 2020 benoemd als groot project)**

Daarbij is (een deel van) de projectfasen doorlopen: verkenning (PS go/no go na initiatiefase en PS go/no go na definitiefase), voorbereiding (PS go/no go na ontwerpfasen), uitvoering (PS go/no go na voorbereidingsfase). Tot slot realisatiefase, nazorg (PS afsluiting).

Grote projectencyclus in perspectief

Statenleden onderstrepen dat het ‘van buiten naar binnen’ debat over grote projecten aan kwalitatieve kracht kan winnen als bij de gefaseerde projectaanpak:

- Voorstellen in de verkennende initiatief- en definitiefase worden voorzien van een samenvatting (1 à 2 A4) met scenario's en doorberekeningen op basis waarvan PS afgewogen richtinggevende keuzes op hoofdlijnen kunnen maken;
- Grote projecten worden voorzien van een tijdlijn/routekaart en monitor met (meetbare) parameters op basis waarvan PS kennis kunnen nemen van tussentijdse resultaten;
- Kwartaalrapportages in het begin van het volgende kwartaal worden opgeleverd en direct worden behandeld;
- Het handboek wordt voorzien van een ‘publieksversie’.

3.2.3 SPOOR 3 REGULIERE BELEIDSOPGAVEN IN DE PRAKTIJK

Provinciale Staten hebben in de afgelopen twee jaar onder meer stukken over de volgende reguliere beleidsopgaven behandeld:

- Gebiedsvisie Veerse Meer
- Toekomstverkenning Samenwerken Milieutaken
- Schone luchtakkoord
- Inpassingsplan Vliegveld Midden-Zeeland
- Onderzoeksfunctie Zeeland-Zeeuwse Data Alliantie

Daarbij is (een deel van) de cyclus doorlopen (startnota, kadernota) en is soms door GS om wensen en bedenkingen gevraagd, waar dat strikt gezien geen deel uitmaakt van de reguliere beleidscyclus.

Reguliere beleidscyclus in perspectief

Statenleden onderstrepen dat het ‘van buiten naar binnen’ debat over reguliere beleidsopgaven aan kwalitatieve kracht kan winnen als bij het tot stand komen en de uitvoering van het beleid:

- Voorstellen over procesaanpak, visie of uitvoeringsprogramma worden voorzien van een samenvatting (1 à 2 A4), (meetbare) parameters en een paragraaf waarin de integrale samenhang met andere reguliere opgaven is geduid op basis waarvan PS richting kunnen geven en kader kunnen stellen op hoofdlijnen;
- Bij het ontwikkelen van regulier beleid geen wensen en bedenkingen worden gevraagd, waar dat strikt gezien geen deel uitmaakt van de reguliere beleidscyclus;
- Tussentijds informeren en leren door doen actief wordt ondersteund met beleidsmonitors en benchmarks en vooraf (ex-ante) en achteraf (ex-post) onderzoeken van waardering voor processen, proeftuinen en initiatieven met/door derden (controleren en evalueren)
- In informatieve GS brieven aandacht wordt geschonken aan het integreren van uitvoeringsinformatie over met elkaar samenhangende reguliere beleidsopgaven;

3.2.4 INFORMATIEVE HULPMIDDELEN IN DE PRAKTIJK

Informatie in perspectief

Statenleden en leden van GS onderstrepen dat het bewust inzetten van informatieve hulpmiddelen het kwalitatief rolvast acteren in een debat positief kan beïnvloeden.

Het gaat dan om:

- De openbare besluitenlijst zo mogelijk aanwenden voor het informeren van PS over zaken waarvan GS in de uitvoering bevoegd gezag is zodat een stukkenstroom met een overmaat aan informatieve brieven ter kennisgeving kan worden voorkomen (‘in de beperking toont zich de meester’);
- PS met enige regelmaat informeren of opheffen van opgelegde en bekrachtigde geheimhouding van stukken mogelijk is;
- Expliciet afwegen of een Zicht op Beleid sessie of GS-informatiebijeenkomst voorafgaand aan de behandeling van een voorstel toegevoegde waarde heeft (‘digitaal faciliteren met filmpjes en/of webinar kan ook’)
- Voorstellen voorzien van korte samenvatting met aanleiding, bevoegdheden en rollen van PS en GS (conform kwadrantenmodel¹²), beoogd resultaat, tijdpad, monitoring, kosten, dekking en relatie met eerder genomen besluiten;

¹² Kwadrantenmodel: rechtmatige overheid, presterende overheid, samenwerkende overheid, responsieve overheid.

- Oplegnotities bij voorstellen vervolmaken tot leidraad en houvast bij de procesvoorbereiding van het debat en het politieke besluitvormingsproces.

3.2.5 COMMISSIE STRATEGISCHE OPGAVEN IN DE PRAKTIJK

Onder toepassing van onderstaande criteria zijn er in de afgelopen twee jaar zes strategische opgaven vastgesteld:

- Bestuurlijk complex en onontgonnen terrein met groot politiek-bestuurlijk afbreukrisico;
- Grote impact op de Zeeuwse samenleving;
- Behoeftte aan integrale sturing ten behoeve van externe en interne samenhang;
- Multidisciplinair, programma-, portefeuille- en commissie overstijgend;
- Onverwacht vraagstuk van strategisch belang;
- Ingrijpende wijziging van rijksbeleid;
- Meerjarig.

Het betreft de strategische opgaven Energietransitie, (2) Klimaatadaptatie, (3) Ruimtelijke kwaliteit (omgevingsvisie), (4) Slimme mobiliteit, (5) Zichtbaar Zeeland, (6) Stikstof. Zo hebben Provinciale Staten volgens een vaste maandelijkse frequentie in de Commissie Strategische Opgaven met Gedeputeerde Staten vergaderd over thematiek die één of meerdere reguliere commissies overstijgt om met een (middel)lange termijn focus middels stapsgewijze cyclische netwerksturing op een zestal opgaven grip te houden op de strategische koers van de provincie Zeeland.

Commissie Strategische Opgaven in perspectief

De leden van Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten zijn zich ervan bewust dat het expliciet kiezen voor netwerksturing vanuit een thematische reguliere Commissies overstijgende aanpak een andere wijze van vergaderen vergt.

Bij netwerksturing volgen beleidstappen elkaar niet altijd logisch op, maar kunnen cyclisch of iteratief van aard zijn. Dit leidt ertoe dat men gedurende de opgavencyclus van strategische opgaven meerdere rollen vervult die gedurende het proces ook nog kunnen wijzigen, bijvoorbeeld wanneer er tussentijds door medeoverheden en/of partijen wordt geïntervenieerd.

Dit vergt variëteit in het vervullen van de diverse rollen en tussentijds kunnen duiden van de samenhang der dingen om tijdig te kunnen (bij)sturen in de opgavencyclus *“agenderen, richting geven, kaders stellen, controleren en evalueren sturen”*. Derhalve heeft men behoefte aan meer flexibiliteit in de agendering van de commissie Strategische Opgaven.

Het thematische één of meerdere reguliere commissies overstijgende karakter kan verder ontwikkeld worden om beter tot zijn recht te komen. De agenda kan zich beperken tot de thematische opgavencyclus van strategische opgaven. Reguliere agendapunten zoals vragen van commissieleden over nieuws van de dag en onderwerpen die niet op de agenda staan hoeven niet op deze agenda en kunnen in de reguliere commissies worden gesteld.

Na de cyclische netwerksturingsmomenten *‘agenderen, richting geven en kaderstellen’* kunnen strategische opgaven voor de uitvoeringsagenda met tijdelijk en (meetbare) parameters voor de monitoring worden overgeheveld naar de agenda van een reguliere commissie of een gecombineerde reguliere commissie.

Wanneer daar aanleiding toe is kunnen (nieuwe) strategische opgaven onder toepassing van de daarvoor geldende criteria en het maximum van 3 tot 5 (weer) aan de thematische strategische opgaven agenda van PS worden toegevoegd. Hiertoe blijft een vaste maandelijks vergaderfrequentie optioneel ingepland. Gereserveerde tijd die -als er geen vergadering nodig is- ook alternatief kan worden aangewend voor informatiesessies en/of de volksvertegenwoordigende en controlerende rol

3.2.6 AGENDA COMMISSIE IN DE PRAKTIJK

De Agendacommissie heeft in de afgelopen twee jaar t.b.v. het Presidium onder meer de volgende acties geïnitieerd en doorontwikkeld:

- Maandelijks advies conceptagenda's vergadercyclus Commissie Strategische Opgaven, Commissie Ruimte, Commissie Economie en Commissie Bestuur (aangepaste agendering met doel per agendapunt en tijdstip)
- Maandelijks advies bijeenkomsten en werkbezoeken Provinciale Staten (alle bijeenkomsten voorzien van advies deelnemen òf aan individuele fracties overlaten)
- Maandelijkse Beleidsplanning (bestuurlijke planning dossiers voorzien van datum en doel t.b.v. agendering in commissies en PS)
- Eenmalig Advies aangepast vergaderregime vanwege Coronacrisis (uitgebracht om planning behandeling dossiers te herijken)

Daarnaast heeft de Agendacommissie nu op verzoek van de voorzitter van Provinciale Staten in overleg met het Presidium deze tussentijdse evaluatie veranderende werkwijzen ter hand genomen.

Agendacommissie in perspectief

De Agendacommissie wordt door Statenleden en leden van GS positief gewaardeerd om de efficiënte en onderling uniforme werkwijzen van de commissies te bewaken en het Presidium te adviseren bij het opstellen van de agenda's en de Strategische opgaven agenda van Provinciale Staten. De procesmatige rol is door de Agendacommissie goed opgepakt en bespoedigt de gezamenlijkheid in het Presidium. Ook GS is ingenomen met het tijdig beschikbaar zijn van de conceptagenda's.

Het adviseren over verkorten en versnellen van beleidstrajecten en beleidscyclusen, creatief om gaan met verschillende stappen in de beleidscyclus alsmede voorstellen doen over de vergaderorde kan nog aan kracht winnen.

De focus en gereserveerde tijd voor behandel punten in de agenda's van commissies met vijftien fracties vraagt aandacht. Al constateren vrijwel alle fracties dat ook "politieke stokpaardjes" van Statenleden debet zijn aan regelmatige tijdoverschrijding van behandel punten in commissievergaderingen en GS leden soms korter van stof kunnen zijn.

Daarnaast wordt in overweging gegeven flexibel om te gaan met de agendering van de behandeling van (nieuwe) grote opgaven en/of projecten in commissies en deze zo nodig tussen commissies te verdelen en/of over meerdere sessies te compartimenteren. Dit om de behandeldruk in en tussen de commissie strategische opgaven en de reguliere commissies in goede banen te leiden.

Hiervoor is een accurate maandelijkse beleidsplanning van de GS organisatie met de bestuurlijke planning van dossiers voorzien van datum en doel t.b.v. agendering in commissies

en PS belangrijk. De basis hiervan staat en wordt positief gewaardeerd. Wel wordt aandacht gevraagd voor meer spreiding in de aanlevering van voorstellen; in het bijzonder net voorafgaand en direct na politieke recessen. Dit komt de planningsdruk ten goede.

Het maandelijks advies bijeenkomsten en werkbezoeken PS met alle bijeenkomsten voorzien van advies *“deelnemen of aan individuele fracties overlaten”* geeft goed overzicht en helpt fracties een keuze te maken waaraan deel te nemen.

De reflectie en adviesfunctie van de Agendacommissie in het kader van ‘leren door doen’ wordt door Statenleden en leden van Gedeputeerde Staten positief gewaardeerd. Het merendeel is tevreden over het eenmalig advies aangepast vergaderregime vanwege de coronacrisis en ziet uit naar het advies tussentijdse evaluatie implementatie veranderende werkwijzen dat nu onderhanden is.

3.2.7 EVENREDIGE VERDELING ONDERWERPEN OVER REGULIERE COMMISSIES

De werkdruk in de Commissie Ruimte, Economie en Bestuur wisselt door de jaren heen. Wanneer er lopende de statenperiode structurele disbalans in werkdruk ontstaat kan via de Agendacommissie worden bijgestuurd.

Evenredige verdeling onderwerpen in perspectief

De Agendacommissie heeft in de afgelopen twee jaar t.b.v. het maandelijks advies conceptagenda’s Commissie Ruimte, Commissie Economie en Commissie Bestuur naar bevind van zaken gehandeld. Om balans in werkdruk tussen de reguliere commissies te behouden kan een nadere toedeling van onderwerpen -rekening houdend met een evenwichtige verdeling tussen de drie Commissies - het flexibel bijsturen door de Agendacommissie wellicht vergemakkelijken.

3.2.8 PARALLELE SESSIES IN DE PRAKTIJK

Van maart 2019 tot maart 2020 is er in Commissies fysiek simultaan vergaderd in de Statenzaal en de Louise de Coligny zaal. Sinds het uitbreken van de corona pandemie was dat niet meer mogelijk en is er uitsluitend met een aangepast regime in de Statenzaal vergaderd. Ook digitaal is er in de Commissies sinds maart 2020 niet meer simultaan vergaderd.

De Agendacommissie heeft op de statendagen drie middagen ingepland voor de eigen fracties. Het parallel plannen van informatieve sessies op Statendagen wordt nog wel selectief toegepast.

Parallele sessies in perspectief

Over de mogelijkheid om simultaan in commissies te kunnen vergaderen lopen de meningen uiteen. De omvang van de fracties is hierbij niet van doorslaggevend belang. De ene helft van de fracties geeft de voorkeur aan parallel vergaderen, omdat het efficiënt is en tijd oplevert voor de volksvertegenwoordigende rol en door de eigen fractie georganiseerde werkbezoeken. Ook al is dit door de corona pandemie nog niet goed uit de verf gekomen.

De andere helft van de fracties vergadert liever niet parallel, omdat commissievergaderingen niet altijd volgens voor agendapunten gereserveerde tijd verlopen. Dit heeft er soms ook toe geleid dat gedeputeerden tegelijkertijd in twee commissies moesten zijn.

Alle fracties zijn bij uitzondering bereid op een andere dag te vergaderen dan vrijdag. Voor het parallel plannen van digitale informatieve sessies op Statendagen is het overgrote deel voorstander. Ook kunnen bij uitzondering andere avonden voor digitale informatieve sessies worden ingezet.

Na de corona pandemie houdt men voor informatieve sessies graag vast aan het principe “digitaal tenzij”, omdat de ervaring het afgelopen jaar heeft geleerd dat een dergelijke bijeenkomst zich in veel gevallen goed leent voor een digitale vorm. Overwegingen om toch fysiek bijeen te komen kunnen zijn de persoonlijke ontmoeting tussen woordvoerders en/of het specifieke onderwerp dat zich niet goed leent voor digitale behandeling.

3.2.9 BURGERCOMMISSIELEDEN IN DE PRAKTIJK

Van maart 2019 tot maart 2021 zijn er 10 van de 15 fracties die een burgercommissielid hebben benoemd. Daarvan nemen er 7 deel aan de commissie Ruimte, 2 aan de commissie Economie en 1 aan de commissie Bestuur.

Er hebben in die zelfde periode 8 wisselingen plaatsgevonden, waarvan 4 voortkomend uit benoeming tot statenlid, 1 vanwege benoeming tot raadslid, 1 vanwege aansluiting bij een andere partij en 2 vanwege terugtreden door privéredenen.

Burgercommissieleden in perspectief

De mogelijkheid om één burgercommissielid voor benoeming voor te kunnen dragen, wordt als positief ervaren. Niet alle fracties maken er gebruik van, maar het is goed dat de mogelijkheid bestaat.

3.2.10 STEMMINGEN IN PROVINCIALE STATEN IN DE PRAKTIJK

Voor het verkrijgen van een realistisch beeld van de opgedane ervaringen met de stemmingen op één centraal moment in de fysieke Provinciale Staten vergaderingen heeft het Presidium 27 januari 2020 en nogmaals 25 januari 2021 besloten dit evaluatie onderdeel een jaar op te schorten (tot begin 2022).

Provinciale Staten kunnen dan na de medio 2021 ingeplande implementatie van het nieuwe vergadersysteem in de aangepaste Statenzaal ook ervaring opdoen met het digitaal stemmen op één centraal moment met dit nieuwe vergadersysteem en naar verwachting weer in een reguliere setting fysiek in een aangepaste Statenzaal vergaderen.

4. NAWOORD

Leren door doen

Om de veranderende werkwijzen tot een succes te maken, komt het nu aan op de ingeslagen weg door te pakken, piketpaaltjes te slaan en te doen.

Expliciet kiezen voor netwerksturing (expliciteren), de werkwijzen en procedures die daarbij passen (institutionaliseren) en regelmatig bezinnen tussen Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten over het samen doen (reflecteren) is randvoorwaardelijk.

De “leren door doen” aanpak biedt de basis om gezamenlijk verder te zoeken naar het optimale samenspel dat recht doet aan ieders rollen en verantwoordelijkheden.

Daarvoor is regelmatig reflecteren en ervan leren een “must”.

Van buiten naar binnen werken aan maatschappelijke opgaven in vitale netwerken

Om de verbinding met de maatschappelijke werkelijkheid te behouden is rekening houden met de diverse rollen en verantwoordelijkheden essentieel.

Hierbij is het bewust en flexibel toepassen van de veranderende werkwijzen aan het begin en tijdens de uitvoering van een (nieuwe) strategische opgave, groot project, visie of uitvoeringsprogramma van doorslaggevend belang.

Voor het opdoen van kennis en praktijkervaring is het onderhouden van een goede relatie met externe netwerkpartners belangrijk; beleidsvisite door uitvoeringsprofessional, klantenpanels, gebruikerspanels, burgerpanels kunnen hieraan bijdragen (‘wat je buiten ervaart, ga je binnen doen’)

Om de vinger aan de pols te houden kan het behulpzaam zijn je krachtenveldanalyse met enige regelmaat te herhalen en de voortgang te monitoren (‘benchmark je netwerkpartners’, “ken je resultaten”)

Sturen op hoofdlijnen en elkaar de ruimte gunnen is de kunst van samen verder

Complexe maatschappelijke opgaven vragen om kennis en vaardigheden in het schakelen tussen rollen en bestuursstijlen.

Een open bestuurs- en organisatiecultuur met een lerende omgeving, die recht doet aan ieders rol en verantwoordelijkheid, is een goede voedingsbodem om samen het spel verder te spelen.

Zichtbaar functiegericht samen “werken, organiseren en investeren” volgens het principe “zo doen wij dat!” helpt.

Het onderhouden van kwalitatief goede relaties met externe netwerkpartners is cruciaal om maatschappelijke opgaven via netwerksturing tot een goed einde te brengen (“makelen en schakelen”).

Voor evenwicht tussen beleid en uitvoering is het belangrijk de balans te bewaken in het schakelen tussen de rollen in de vier dimensies¹³

¹³ Kwadrantenmodel: rechtmatige overheid, presterende overheid, samenwerkende overheid, responsieve overheid.

BIJLAGE 1

Besluit Provinciale Staten van Zeeland 28 maart 2019

De staten der provincie Zeeland,
Kennis genomen hebbend van het “*Advies Veranderende Werkwijzen Provinciale Staten Zeeland*” van het
Presidium d.d. 19 maart 2019;

b e s l u i t e n :

1. Als advies aan de Provinciale Staten in de nieuwe samenstelling na de verkiezingen op 20 maart 2019 vast te stellen:
 - a. Werk volgens drie beleidssporen en volg hiervoor het “*Advies Veranderende Werkwijzen*”, waarin een deel van de werkvormen aansluit bij de bestaande aanpak van Provinciale Staten:
 - i. Spoor 1: Strategische Opgaven Provinciale Staten;
 - ii. Spoor 2: Grote Projecten;
 - iii. Spoor 3. Reguliere Beleidsopgaven;
 - b. Stel het Presidium in als een commissie ex art 82 Provinciewet, dit mede gelet op de te houden klankbordgesprekken, en codificeer de taken en bevoegdheden;
 - c. Hef de Adviesgroep Agenda op en stel een Agendacommissie in die adviseert aan het Presidium over de (strategische) agenda van Provinciale Staten en codificeer de taken en bevoegdheden;
 - d. Stel een Commissie Strategische Opgaven in voor de inhoudelijke behandeling van de Strategische Opgaven Agenda van Provinciale Staten en agendeer hierin met een vaste maandelijkse frequentie in gecombineerde thematische commissievergaderingen strategische commissie overstijgende opgaven.
 - e. Deel na de verkiezingen omwille van het houden van focus volgens de in *het “Advies Veranderende Werkwijzen Provinciale Staten Zeeland”* genoemde criteria drie tot vijf strategische opgaven voor de (middel)lange termijn toe aan de Strategische Opgaven Agenda van Provinciale Staten en daarmee aan de Commissie Strategische Opgaven van Provinciale Staten;
 - f. Hef de Werkgroep Duaal Functioneren en de Werkgroep Netwerksturing op en stel een Advieswerkgroep Veranderende Werkwijzen Provinciale Staten in die middels een “leren door doen aanpak” zorg draagt voor het door ontwikkelen van de veranderende werkwijzen zodat in de netwerksamenleving de volksvertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende rollen goed kunnen worden uitgevoerd;
 - g. Verdeel na de verkiezingen onderwerpen evenwichtig over de Commissies (Economie, Ruimte Bestuur) en overweeg een eventuele verandering van naamgeving die aansluit bij de inhoudelijke thematiek van de Commissies;
 - h. Stel tevens een Auditcommissie, een Commissie Integriteit, een Werkgeverscommissie en een Programmaraad Rekenkamer in.

- i. Speel meer tijd vrij op de statendagen voor het vervullen van de volksvertegenwoordigende rol door bijeenkomsten en Commissies parallel te plannen;
- j. Laat per fractie maximaal één burgercommissielid benoemen;
- k. Laat stemmingen over behandelstukken op een centraal moment plaatsvinden. Evalueer deze wijziging eind 2019.
- l. Neem kennis van het essay *“Expliciete politiek. Politiek en netwerksturing in de provincie Zeeland”* (NSOB, maart 2019). Gebruik de volgens het *“Advies Veranderende Werkwijzen”* door Provinciale Staten onderkende drie beleidssporen en werkvormen, alsmede de in het NSOB essay verworven inzichten om de veranderende werkwijzen (waaronder netwerksturing) in de provincie Zeeland verder te ontwikkelen. Laat de Advieswerkgroep Veranderende Werkwijzen Provinciale Staten hier middels een “leren door doen” aanpak over reflecteren en adviseren.

BIJLAGE 2

LEESWIJZER IMPLEMENTATIE STRATEGISCHE OPGAVEN CYCLUS

Hulpmiddel bij invullen vragenlijst

Energietransitie

- SO 12 april 2019: Richting geven (wensen en bedenkingen) Klimaatakkoord;
- SO 27 september 2019 en vervolg SO 11 oktober 2019: Richting geven (wensen en bedenkingen) Statenvoorstel concept Regionale Energiestrategie (RES) en instemmen met Klimaatakkoord;
- PS Besluit 25 oktober 2019: Brief PS aan GS met wensen en bedenkingen bij Statenvoorstel instemming klimaatakkoord – concept RES vaststellen alsmede instemmen met de integrale set van afspraken en maatregelen uit het Klimaatakkoord die de bevoegdheden van provincie Zeeland raken, voor zover deze maatregelen betrekking hebben op de opgaven van Zeeland & kennis te nemen van de ConceptRES en wensen en bedenkingen kenbaar maken;
- SO 18 juni 2020: Kaderstellen (formele opgaven kader vaststellen) Statenvoorstel Regionale Energie Strategie (RES) 1.0;
- PS Besluit 9/10 juli 2020: Statenvoorstel RES 1.0: Vaststellen Regionale Energie Strategie 1.0 en uitvoering starten & de personele consequenties voor de uitvoering van de RES betrekken in de voorjaarsnota 2020.

Klimaatadaptatie

- SO 30 augustus 2019: Agenderen (start en aanpak van het proces inclusief PS rollen) en richting geven (wensen en bedenkingen) Statenvoorstel Notitie Netwerksturing Klimaatadaptatie;
- PS Besluit 20 september 2019: Brief PS aan GS met wensen en bedenking bij Statenvoorstel Notitie netwerksturing klimaatadaptatie vaststellen alsmede de nota netwerksturing Klimaatadaptatie Zeeland vaststellen als Provinciaal agenderend, richtinggevend en kaderstellend document voor de procesaanpak, en wensen en bedenkingen in deze kenbaar maken;
- SO 14 februari en 17 februari 2020 en vervolg 17 februari 2020: Richting geven (wensen en bedenkingen) Statenvoorstel Richtingennotitie Klimaatadaptatie; Zeeuwse risico's in beeld;
- PS Besluit 13 maart 2020: Brief PS aan GS met wensen en bedenkingen bij Statenvoorstel Richtingennotitie Klimaatadaptatie – Zeeuwse Risico's in beeld vaststellen alsmede de Richtingen notitie Klimaatadaptatie Zeeuwse risico's in beeld vaststellen als provinciaal, richtinggevend document voor de procesaanpak en wensen en bedenkingen in deze kenbaar maken;
- SO 5 maart en vervolg 19 maart 2021: Richting geven (wensen en bedenkingen) Statenvoorstel Opgavenvoorstel concept Klimaatadaptatiestrategie Zeeland.

Ruimtelijke kwaliteit (omgevingsvisie)

- SO 10 mei 2019: Richting geven (wensen en bedenkingen) Statenvoorstel Kaderagenda Zeeuwse omgevingsvisie;
- PS Besluit 7 juni 2019: Brief PS aan GS met wensen en bedenkingen bij Kaderagenda Zeeuwse Omgevingsvisie 2021 vaststellen alsmede Kaderagenda Zeeuwse Omgevingsvisie 2021 vaststellen met inachtneming van de gemaakte keuzes;
- SO 30 augustus 2019: Verder richting geven ten aanzien van proces en nieuw beleid (wensen en bedenkingen) Statenvoorstel Richtingennotitie Zeeuwse Omgevingsvisie 2021 en Statenvoorstel Notitie Reikwijdte en Detailniveau MER Omgevingsvisie;
- PS besluit 20 september 2019: Brief van PS aan GS met wensen en bedenkingen bij de richtingennotitie en notitie reikwijdte en detailniveau MER Zeeuwse Omgevingsvisie vaststellen alsmede Richtingen Notitie Zeeuwse Omgevingsvisie 2021 vaststellen en wensen en bedenkingen over de Richtingen Notitie Zeeuwse Omgevingsvisie 2021 kenbaar maken & Kennis nemen van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau MER;
- SO 26 juni 2020: Informeren en controleren (tussentijds kennisnemen en bijstellen tijdpad) Statenvoorstel Zeeuwse Omgevingsvisie en Omgevingsverordening;
- PS Besluit: Statenvoorstel Zeeuwse Omgevingsvisie en Omgevingsverordening: de datum voor het vaststellen van de Zeeuwse Omgevingsvisie, het Milieueffectrapport en de Omgevingsverordening te bepalen op uiterlijk 31 december 2021 & over de extra aanvullende middelen voor het dienstjaar 2021, vooralsnog ingeschat op 180.000 euro, via de najaarsnota te besluiten;
- SO 22 januari 2021: Informeren en controleren (tussentijds kennisnemen) GS brief Voortgang Implementatie Omgevingswet;
- SO 5 maart en vervolg 19 maart 2021: Richting geven (wensen en bedenkingen) Statenvoorstel achterbanraadpleging Zeeuwse Omgevingsvisie, Omgevingsverordening en MER;

Slimme mobiliteit

- SO 14 februari 2020: Agenderen (start en aanpak van het proces inclusief PS rollen) en richting geven (wensen en bedenkingen) Statenvoorstel Notitie Netwerksturing Opgave Slimme Mobiliteit;
- PS Besluit 13 maart 2020: Brief van PS aan GS met wensen en bedenkingen bij Statenvoorstel Notitie netwerksturing Opgave Slimme mobiliteit vaststellen alsmede Statenvoorstel Notitie Netwerksturing Opgave Slimme Mobiliteit vaststellen als provinciaal agenderend en richtinggevend document voor het proces, en wensen en bedenkingen in deze kenbaar maken;

- SO 3 september 2020: Informeren en controleren (tussentijds kennisnemen) GS brief over FMB brief decentralisatie regionale sprinterdiensten, OV optimalisatie Zeeland en West-Brabant en GS brief over Ontwikkelagenda Van Openbaar Vervoer naar Slimme Mobiliteit;
- SO 26 november 2020: Richting geven (wensen en bedenking) Statenvoorstel Richtingennotitie Slimme Mobiliteit;
- PS Besluit 18 december 2020: Brief PS aan GS met wensen en bedenkingen t.a.v. Richtingennotitie Slimme Mobiliteit vaststellen alsmede de Richtingennotitie Slimme Mobiliteit vaststellen als provinciaal, richtinggevend document voor de procesaanpak, daarmee voor de regionale mobiliteitsstrategie, en wensen en bedenkingen in deze kenbaar te maken.

Zichtbaar Zeeland

- SO 18 juni 2020: Richting geven (wensen en bedenkingen) Statenvoorstel Richtingen Notitie Zichtbaar Zeeland – Zeeland op de (inter)nationale kaart;
- PS Besluit 9/10 juli 2020: Brief PS aan GS met wensen en bedenkingen Richtingennotitie Zichtbaar Zeeland – Zeeland op de (inter)nationale kaart vaststellen alsmede de Richtingennotitie Zichtbaar Zeeland: “Zeeland (inter)nationaal op de kaart” vaststellen als provinciaal, richtinggevend document voor de procesaanpak en wensen en bedenkingen in deze kenbaar te maken;
- SO 22 januari 2021: Kaderstellen (formele concept opgaven kader vaststellen) Statenvoorstel Regionale Marketing Strategie Zeeland;
- PS Besluit 5 februari 2021: Statenvoorstel concept Regionale Marketingstrategie Zeeland (RMsZ) vaststellen als nadere uitwerking van de op 10 juli in PS vastgestelde Richtingennotitie Zichtbaar Zeeland; deze RmsZ te beschouwen als Concept Opgavenvoorstel Zichtbaar Zeeland, dat het startdocument is voor de brede dialooffase in Zeeland; het college de opdracht te geven om samen met de triple Helix samengestelde werk- en stuurgroep Zeeland Markeging de brede dialooffase te organiseren, de input te verwerken in de definitieve RMsZ en dit als definitief Opgavenvoorstel te agenderen in de Statenvergadering van juni 2021.

Stikstof

- SO 1 november en SO 22 november 2019, SO 17 januari 2020: Informeren en controleren (kennis nemen van en informatieve vragen stellen over) GS Brieven over Beleidsregels en aanvullende informatie stikstof en PFAS;
- SO 26 juni 2020: Richting geven (wensen en bedenkingen) en kaderstellen (formele opgaven kader vaststellen) Statenvoorstel Strategische Aanpak Stikstof alsmede Informeren en controleren (tussentijds kennis nemen) GS brieven over voortgang stikstofproblematiek en inwerkingtreding stikstof registratie systeem;
- PS Besluit 9 en 10 juli 2020: Brief PS aan GS met wensen en bedenkingen Statenvoorstel Strategische Aanpak Stikstof vaststellen alsmede Statenvoorstel Strategische Aanpak Stikstof vaststellen;

- SO 3 september 2020: Informeren en controleren (tussentijds kennisnemen) GS brieven over aanpassing beleidsregels intern- en extern salderen;
- SO 22 januari 2021: Informeren en controleren (tussentijds kennis nemen) GS brieven over instellen regionaal stikstof registratiesysteem en aanpassing beleidsregels stikstof.

BIJLAGE 3 VRAGENLIJST

Separaat toegevoegd.